

A Biblia az európai kultúrában

Bibliai szabadegyetem és pedagógus-továbbképzés

Zakariás próféta könyve

Előadó: Szilasi Zoltán *ATF óraadó tanár*

A cím: A könyv felirata teljes nevén megnevezi a prófétát: Zakariás Berekjá fia, Iddó unokája. Ezdrás könyvében azonban csak, mint Iddó fia szerepel, ez utóbbi helyen tehát a „fia” kifejezés általánosabb értelmű: leszármazottja. További adatunk nincs a prófétáról. A Biblia ugyan említ több Zakariás nevű prófétát még Berekjá fiaként is, azonosításuk azonban a hagyományok keveredése miatt bizonytalan, sőt helytelen (vö. 2Krn 24:20–21 és Mt 23:25; továbbá 2Krn 26:5; Ézs 8:2). A héber megnevezés végén álló „próféta” szó Zakariásra vonatkozik; Iddó a papi rendhez tartozott (Neh 12:4.16). Mindamellet Zakariás papi származású próféta, és e révén is bizonyára hatással voltak rá a fogságban működő Ezékiel próféciai. Ezékiel hosszasan és aprólékosan foglalkozott a majdani új templommal látomásai során. (Ez 40–48. r.) Zakariás próféciai az új templommal kapcsolatban viszont nem csak papi, kultuszi érdeklődésük, jellemző rájuk az eszkatológikus nézőpont: új korszak következik Júdára és Jeruzsálemre, megint nyilvánvaló lesz a Sion dicsősége, seregleni fognak hozzá a népek (olv. 1:16–17; 2:14–16; 3:9–10; 8:22–23), igyekezni kell tehát, hogy mikor ez a korszak beköszönt, a templom készen álljon.

A szerző: Zakariás próféta a babiloni fogságból hazatért júdaiak prófétája volt. Könyvének a keltezéséből (1:1.7) látható, hogy kortársa volt Haggeus prófétának. De együtt említi őket Ezsd 5:1 és 6:14 is. Mindketten buzdítottak a jeruzsálemi templom újjáépítésére, és többször említik a fogságból hazatért nép világi és vallási vezetőit: Zorobábel helytartót és Jósua főpapot. Zakariás valamivel később lépett fel, mint Haggeus (vö. Hag 1:1; 2:1 és Zak 1:1). Folytatója lett a valószínűleg nem sokkal később meghalt Haggeus ténykedésének. Próféta kitekintése azonban amannál tágabb, kifejezésmódja pedig elvontabb, szimbolikusabb: ő a „korai apokaliptika” első képviselője.

Történelmi háttér: Zakariás ugyanúgy átélte a hazatérés utáni évek sok viszontagságát, mint Haggeus: a templom újjáépítésére tett első sikertelen kísérletet (Ezsd 4. r.), de azt a nagy történelmi „földindulást” is (vö. Hag 2:6–7.21–22), amely Dárius király trónra lépésekor megrázta a nagy Perzsa Birodalmat. A különböző tartományokban kitört függetlenségi háborúk olyan mérvűek voltak, hogy már-már darabjaira látszott szétesni az óriási birodalom. Bizonyos, hogy a nagy országok, Babilónia, Média, Arménia stb. függetlenségi harcainak megvolt a hatásuk a kisebb tartományokra, köztük Júdára is.

Nagyon valószínű, hogy a Dávid családjából származó Zorobábel helytartó is tehetett lépéseket a maga hazájában az önállósulásra (Júda ekkor Perzsián belül a samáriai központú nagyobb tartomány közigazgatási része volt). Dárius azonban minden lázadó felkelést levért, a felkelőket szigorúan megbüntette, vezetőiket kivégeztette. Nem maradhatott el a felelősségre vonás a kisebb tartományokban sem, és abból, hogy Zorobábel, akihez pedig nagy remények fűződhetek (Zak 4:6–10), egyszer csak nyomtalanul eltűnik a szemünk elől, arra lehet következtetni, hogy ő is a felelősségre vonás áldozata lett. Később már csak egy majdan megjelenő Sarjadékról esik szó (Zak 3:8; 6:12), aki egyszer majd a dávidi trón örököse lesz. Addig be kellett érni a helyzet adta lehetőségekkel: a politikailag alárendelt állapotban a „gyülekezet-állam” és a templom építésével, a Babilóniában maradt zsidósággal való kapcsolattartással (Zak 6:9k.). Ez Zakariás próféciainak a történelmi horizontja, a megadott dátumok (1:1 és 7:1), tehát Kr. e. 520–518 között.

Téma, tartalom: Zakariás prófétikus betekintést ad a határtalan lehetőségekről, melyek a zsidók előtt álltak a babiloni fogságból való visszatérésük alkalmával. A 14 fejezetből álló próféta könyvnek az első, nagyobb része (1–8. r.) tartalmazza a tulajdonképpeni Zakariásnak a próféciait. E részekben a vázolt történelmi háttér jól látható. Azonkívül egy bizonyos szerkezeti egységet biztosít – az 1–6. r.-ben – az azonos felépítésű látomások sorozata. Más a helyzet a 9–14. részeknél. Először is a 9:1 és 12:1 egy-egy sajátos kifejezéssel, mint új „felirattal” kezdődik, az utánuk következő próféciaik jellege és

hozzávetőlegesen azonosítható történeti háttére pedig más. A könyv legjellegzetesebb részletei az 1–6. r.-ben leírt titokzatos látomások. Ezekben Isten bepillantást enged kiválasztottjának abba a jövőbe, amelyet Ő ítéletes vagy üdvös szándékkal készít népe vagy az egész világ számára. Némileg hasonló látomásokról olvasunk más prófétai könyvekben is (1Kir 22:19–23; Ézs 6. r.; Jer 1:11–14 stb.). Hogy a látásban közölt kijelentés még csak szándék, melyet Isten jó előre megmutat a prófétának (vö. Ám 3:7), azt az is szemlélteti, hogy Isten néha – engedve a prófétai közbenjáró könyörgésnek – felfüggeszti szándéka végrehajtását (Ám 7:1–6). Az eszkatológikus tartalmú látomásoknál a „vég” (vö. Ám 8:2) ugyan nem valami világ vége értelemben veendő, mindenesetre valamilyen korszakváltásra utal. Zakariás egy rendkívül kritikus történeti helyzetben kapta a „végidőre” vonatkozó látomásokat: Lezáródott a tagság ítéletes korszaka, s ezután Júdára és a Sion hegyén álló templomra új dicsőség vár – noha az átélt jelen még nem mindenben mutatta ennek jeleit. Mégis a mennyben már kész a jövő, s ennek a képét leplezi le Isten prófétája előtt. Ezt a leleplezést nevezzük görög szóval apokalipszisnek. Zakariás látomásai az ún. korai apokaliptika körébe tartoznak.

A kései nagy apokaliptikus iratoknak (Dániel, az intertestamentális kor egyes pszeudonim iratai, az ÚSZ-ben a Jelenések könyve) nagyszabású világtörténeti, sőt kozmikus horizontja, az „új ég és új föld” látomása itt még nem szerepel, de már megtalálható az apokaliptikus ábrázolási mód számos eleme. Mindenekelőtt a szimbólumok szerepeltetése: jelképes értékű számok, színek, alakok, cselekmények, melyeknek megvan a határozott jelentésük. Megfejtésükhöz segítséget nyújt az angelus interpres, a magyarázó angyal, akinek fontos szerepe van az apokaliptikus irodalomban (pl. Dán 7:16; 8:15–19 stb.). A mennyei látomások mindenesetre azt erősítik meg, hogy a jobb jövő, az új korszak Istennél már el van készítve a mennyben, s ennek megvalósulására kell felkészülnie Isten népének. A 9-14 részekben nem ilyen rendszerezetten, viszont még erősebben van jelen a jelképes, apokaliptikus ábrázolási mód. Jellegzetes motívumai: a népeket sújtó nagy háborús katasztrófa, amelyből Izrael Isten segítségével győztesen kerül ki (9:13–17; 10:3–6), kozmikus jelenségek (14:4–5), mindenkifölött Jeruzsálem felmagasztalása (12:2–6; 14:8–9.16–21). Ezek a képek már egy igazi eszkatont, a választott népre nézve a dicsőséges véget (az átélt, átszenvedett nehéz korszak végét) jelenítik meg.

Vázlat: Az 1-8 rész gyűjtemény legjellegzetesebb darabjait a látomások képezik. Hét ilyen titokzatos éjszakai (1:8) látomás mutatja be Júda és Jeruzsálem, a templom és a gyülekezet jövő sorsát és helyzetét. E látomások a következők:

- *Híradás arról, hogy a földön béke és nyugalom van (1:7–12).*
- *Négy kovácmester jön, hogy letörjön négy szarvat (2:1–4).*
- *Jeruzsálem nagysága megmérhetetlen (2:5–9).*
- *A hétkarú lámpatartó és a két olajfa látomása (4:1–6a.10b–14).*
- *Átok a hamisan esküdő lopókra (5:1–4).*
- *A bűnt megtestestítő nőalakot eltávolítják az országból (5:5–11).*
- *Négy (harci) kocsi bejárja a földet Isten megbízásából (6:1–8).*

Ezekhez a látomásokhoz kiegészítések csatlakoznak (1:13–17; 2:10–17). Vannak azon kívül prófécia, amelyek szimbolikus leírásuk mellett sem tartoznak a látomások sorába, s jellegzetes módon a két történeti vezető személyhez, Zorobábelhez és Jósua-hoz kapcsolódnak. E részletek a következők:

- *Jósua főpap ártatlannak nyilvánítása (3:1–7).*
- *Messiási sarjadék ígérete (3:8–10).*
- *Intés és buzdítás Zorobábelhez (4:6b–10a).*
- *Jósua főpap megkoronázása, újabb messiási ígéret kíséretében (6:9–15).*

A befejező két részben azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy meg kell-e még tartani a templom és Jeruzsálem egykori elpusztulásának emlékére tartott böjti gyásznapokat, tanítást ad a prófeta a böjt igazi értelméről (7. r.), illetve a gyász helyére lépő boldog öröm képét festi le a jövőjében (8. r.). A 9-14 részek különböző történeti háttérrel feltételező rövidebb prófeciákból állnak. Például a 10. r. Izrael szétszórt népének az összegyűjtéséről jövődől; a 11. r. viszont a hűtlen pásztorokról szól, akik miatt elszéled a nyáj. Az egész gyűjtemény uralkodóhangja az eszkatológikus várakozás. A tetőfokot a 14. részben láthatjuk, amikor egy végső nagy ítélet és Jeruzsálem felmagasztalásának a képe vetődik elénk.

A Biblia az európai kultúrában

Bibliai szabadegyetem és pedagógus-továbbképzés

Malakiás próféta könyve

Előadó: Szilasi Zoltán *ATF óraadó tanár*

A cím: A cím a zsidó Mal'aki szóból ered, melynek jelentése: „az Én hírnököm”. Azonban lehetséges, hogy a Mal' akiyah szónak a lerövidítése, melynek jelentése: „Jahve hírnöke”. Mivel ez a szó nem jelenik meg máshol az Ótestamentumban, néhányan úgy érezték, hogy a Malakiás név nem a próféta neve, hanem pusztán a megnevezése volt, mint Isten hírnökéé.

A szerző: A próféta nem tesz semmiféle utalást az ő személyes életére, vagy arra az időpontra, amikor szolgálatát végezte. Azonban kétség nem fér ahhoz, hogy ő volt az Ószövetség utolsó prófétája. Malakiás abban az időben prófétált, amikor a babiloni fogságra már kevesen emlékeztek, a templomot már helyreállították, és egy ideje már az istentiszteletet is újrászervezték. A visszaélések, melyeket Malakiás elítélt, nagyon hasonlóak voltak azokhoz a gyalázkodásokhoz, amelyek Nehémiás idején támadtak, amíg távol volt Jeruzsálemtől, a perzsa udvarban (lásd.: Nehémiás 13:6). Mindezért elég valószínű, hogy Malakiás könyve Kr.e. 425 körül íródott. Mindenesetre a könyv vagy Nehémiás idejében, vagy röviddel azt követően keletkezett.

Történelmi háttér: Röviddel azután, hogy a zsidók a babiloni fogságból először visszatértek, Nehémiás mint Artaxerxes király „pohárnoka” (lásd: Nehémiás 1:11) meghallotta, hogy az állapotok nem megfelelőek Jeruzsálemben, ezért engedélyt kért arra, hogy meglátogathassa honfitársait. A király készségesen beleegyezett, szabadságra engedte Nehémiást ismeretlen időtartamra (Neh.2:5-6). Nehémiást kormányzónak, vagy helytartónak nevezték, és i.e. 444-ben elkezdett egy hatalmas munkát. A babiloni fogságból visszatért zsidók között a megújításra, hitújításra, és reformálásra törekedett 12 évig (Neh. 5:14).

Miután visszahívták őt Babilonba, néhány év még eltelt, mielőtt visszament volna Júdeába. Visszatérésekor feltűnő, kifejezett lelki hanyatlás állapotát találta, és azon volt, hogy mindezt helyrehozza. Ez azon két időszak alatt volt, amikor Nehémiás helytartóként szolgált. Az Úr ekkor felemelte Malakiás prófétát arra a feladatra, hogy segítse az embereket, hogy szívből visszaforduljanak az Úrhoz, és szolgálják Őt.

Téma, tartalom: Zakariás prófétikus betekintést ad a határtalan lehetőségekről, melyek a zsidók előtt álltak a babiloni fogságból való visszatérésük alkalmával. Malakiás próféciája egy évszázaddal később lehangoló képet ad a folyamatos lelki hanyatlásról. Kétségtelenül, a zsidók visszatértek a fogság földjéről az ígért földjére, de szíveikben az Istenhez való engedetlenség, feledékenység, és hanyagság távoli országában maradtak. Kudarcuk, hogy betöltsék az isteni tervet, igen nyilvánvalóvá vált Malakiás idejében. Valójában a dolgok odáig fajultak, hogy még a papok is megvetették az istentiszteletet és az Isten szolgálatát. Belefáradtak a vallásba (lásd: 1:6,13). Isten a maga részéről beleunt, belefáradt hűtlenségükbe, és úgy találta, hogy istentiszteletük, szolgálatuk teljesen elfogadhatatlan (lásd:1:10,13, 2:13,17).

Habár gyakorlati okokból a szövetség érvényét veszítette, Isten kegyelmesen próbálta elviselni, eltűrni önfejlő népét. Ezért tehát megbízta Malakiás prófétát azzal, hogy vigyen el egy komoly figyelmeztető üzenetet, emlékeztetve a zsidókat a Vele való régi tapasztalatukra, és hívja fel figyelmüket azokra az eseményekre, amelyeket átéltek, mint nemzet. Arra hívta őket, hogy térjenek vissza Hozzá, és a szövetség követelményeihez, feltételeihez.

Nyolc alkalommal szólítja meg az Úr az ő népét és a vallási vezetőket, mindig irgalmasan és könyörületesen. Türelmesen hívja fel figyelmüket hitehagyásuk egyik okáról a másikra, de ők nyolc alkalommal utasítják vissza Őt megsértődve, vagy pedig megtagadva hiányosságuk bármilyen mértékét

(vö.:1:2,6,7, ill. 2:13,14,17, valamint 3:7,8,13,14). A könyv témáját az képezi, hogy Isten milyen türelmesen igyekszik napvilágra hozni a múlt hibáit, de ők tagadják, hogy bármiben is vétettek valamit.

Ez a téma a következőképpen van kifejtve:

a. Isten tapintatosan azzal kezdi mondanivalóját, hogy emlékezteti Izraelt az Ő örök szeretetére. Ők azonban szívtelenül és érzéketlenül kijelentik a bizonyosság hiányát, és azt, hogy őket egyáltalán szeretné Isten. Az Úr úgy válaszol erre, hogy emlékezteti őket arra: szeretetének érdeme az, hogy egy nemzeté váltak (vö.:1:2-4).

b. Figyelembe véve, hogy Izrael tartozik Neki azzal a hálával, amely Neki jár - csakúgy, mint egy apának a fiától - Isten megvádolja őket azzal, hogy megvetik Őt, ahelyett, hogy viszonznák azt a szeretetet, amelyet nekik adott. Ők értetlenül megtagadják a vádat (1:6).

c. Isten bizonyítékát adja, mintegy illusztrációként az iránta való megvetésüknek, ahogyan ők a templom szent szertartásával szemben viseltettek. „Beszennyezték” és közönségesé tették a legszentebb dolgokat. Reagálásuk teljes vakságra utal, nem tudják megkülönböztetni a szent és a közönséges dolgokat (1:7). Náluk meg volt a „kegyességnek látszata”, de megtagadták az „erőt” (2Tim.3:5).

d. Isten alaposan megmagyarázza a vallási ceremóniák értelmetlenségét (vö.:1:8 - 2:18). Azzal a kijelentéssel fejezi be, hogy többé nem veszi figyelembe, és nem fogadja el áldozatukat (2:13). Viszont az emberek szégyentelenül, és sértett érzéseket színlelve azt kérdezik, hogy miért kellene Istennek mindezt figyelmen kívül hagyni istentiszteletüket és szolgálatukat (2:14). Az Úr türelmesen elmagyarázza nekik, hogy az a fajta vallás értéktelen, amikor az alapelveket nem alkalmazzák a mindennapi élet gyakorlati problémáiban (2:14-16).

e. Már abba is belefáradtak, hogy képmutatón színleljék a vallásosságot. Az emberek azzal védekeznek, hogy burkoltan arra céloznak, Isten vádjá jogtalan és igazságtalan. Isten erre így válaszol: Az a kudarcuk, hogy az istentiszteletben nem tudnak különbséget tenni szent és közönséges között, párosítható azzal a bukással, hogy nem tudnak különbséget tenni a jó és a gonosz között a mindennapi életben. A gonoszt úgy teszik jóvá, hogy kibúvót keresnek azzal a kifejezéssel, hogy ez nem is igazán „ügy”, nem számít, és arra próbálnak utalni, hogy az Úrnak nem kellene aggódnia mindaddig, amíg ők fenntartják a külső vallásosságot (2:17). De Isten figyelmezteti őket arra, hogy keményszívű megátalkodottságuk elkerülhetetlenül sietteti az ítélet napját (3:1-6).

f. Isten teljes hitehagyással vádolja Izraelt, mégis, mindezt a komoly vádat egy irgalmas meghívás kíséri: térjenek vissza Hozzá. Az emberek azonban teljes meglepődést, és méltatlankodást tanúsítanak arra a gondolatra, hogy ők bármilyen módon eltértek az Ő követelményeinek szigorú betartásának útjáról (3:7).

g. Isten kihívásukra sajátos és megfogható bizonyossággal válaszol. Azt mondja, hogy ők hagyták el Őt. Rablással, tolvajlással vádolja őket, de ők visszautasítják. Azonban a részükről tanúsított csend hallgatóságos beleegyezés az igazságába (3:8-12).

h. Végül Isten a zsidókat arcátlan válaszukért vádolja. Amikor újból és újból megpróbálta belátásra bírni őket saját lelkiállapotukról, ők folyton-folyvást elutasították a vádat: szerintük, amit Isten mondott igazságtalan, vagy helytelen volt (3:13). Az Úr szembeszáll ezzel a váddal, s rámutat a probléma igazi okára: pénzsóvár lelkükre. Rámutat arra, hogy nem szolgálták Őt teljes szívvel, hanem a személyes előny reményében „imádták” Őt. Azonban ők továbbra is javíthatatlanul, és dacosan próba elé állítják az Urat. Kijelentették, hogy készek arra, hogy Őt törvényszék elé vonszolják. Mondhatni, ezzel az elhamarkodott magabiztossággal Isten vádjait magukra bizonyították: érvénytelen, jogtalan az, amit ők állítottak az Úrról (3:14-15). A 3:16-18-ban és a 4:2-ben Isten elismeri, hogy van néhány hűséges Izraelben, akik hűségesek maradtak hozzá. Őket kifogyhatatlan szeretetéről biztosítja. Ugyanakkor a 4:1,3-ban figyelmezteti a gonoszokat sorsukról és végzetükről az utolsó ítélet napján.

Malakiás üzenete azzal az ígérettel zárul, hogy az Úr nagy napját megelőzően egy hírnök jelenik meg, aki segíti Őt, hogy felkészítse az ékköveket koronájára, és megőrizze őket az ítélet napján (4: 4-6, 2 fej., és 3:17). Malakiás üzenete különösen helyénvaló az egyház számára ma, és a Jelenések könyvének 3:14-22-hez, a laodíciai üzenethez hasonlítható. Úgy, mint a laodíciaiak, Malakiás napjaiban is a zsidók teljesen érzéketlenek voltak valóságos lelkiállapotukra, és úgy érezték, hogy „nincs szükségük semmire” (Jel.3:17). „Szegények” voltak menynei kincsekben, „vakok” voltak hibáikkal szemben, és „mezítelenek”, mert nem öltözték fel Jézus Krisztus tökéletes jellemét (Jel 3:17). Úgy, mint az a példázatbeli férfi a menyegzői ruha nélkül (Máté 22:11-13). A világegyetem királya előtt álltak,

megvetették az Ő igazságosságának ruháját, öltözetét, és teljesen megelégedtek az ő saját erkölcsi rongyukkal.

Vázlat:

I. Az isteni szeretet nem méltányolt, és viszonzatlan (1:1-6)

- A Bevezetés (1:1)
- B Isten örök, kifogyhatatlan szeretettel szerette Izraelt (1:2-5)
- C Izrael meggyalázza és megveti Istent (1:6)

II. A vallásos élet elfajult állapota (1:7 - 2: 17)

- A Kudarcot vallottak abban, hogy különbséget tegyenek azok között a dolgok között, amelyek szent és amelyek közönségesek (1:7-10)
- B Kudarcot vallottak a zsidók a pogányok és más nemzetek és népekért végzett szolgálatukban (1:11,12)
- C Kudarcot vallottak a papok, hogy lelki vezetést nyújtsanak (1:13 - 2:13)
- D Kudarcot vallottak abban, hogy a vallásos élet alapelveit alkalmazzák a mindennapokban (2:14-17)

III. Figyelmeztetés az ítéletre (3:1-15)

- A Figyelmeztetés az ítélet napjára (3:1-6)
- B Egy pontos vádirat arról, hogy ők Istent megrabolják (3:7-12)
- C Vádirat, hogy ők az Urat megvetik (3:13-15)

IV. Előkészület az ítélet napjára (3:16 - 4:6)

- A Szabadítás azok számára, akik félik az Urat (3:16-17)
- B Megsemmisülése azoknak, akik megvetik az Istent (3:18 - 4:1,3)
- C Isten irányítást adott mindazoknak, akik félik az Ő nevét (4:2, 4-6)